

ТАҚРИЗИ МУҚАРРИЗИ РАСМӢ

ба диссертатсияи Зафарзода Насима Зафаршо дар мавзӯи «Мақом ва нақши ҳокимият дар раванди демократикунонии ҷомеа» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 5.6.2. – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисосҳо ва самтҳои илм, ки аз рӯи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Мавзӯи диссертатсияи Зафарзода Насима Зафаршо «Мақом ва нақши ҳокимият дар раванди демократикунонии ҷомеа» ба ихтисоси интиҳобнамудаи доктараҷаи илмӣ 5.6.2.– Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ пурра мутобиқат менамояд. Дар диссертатсия масъалаҳои мақом ва нақши ҳокимияти сиёсӣ дар раванди демократикунонии ҷомеаи навини тоҷик мавриди таҳқиқ қарор дода шудаанд. Муаллиф дар таҳқиқоти худ на танҳо самти ҳокимияти давлатиро дар амалӣ намудани мақсадҳои миллӣ, инчунин нақш ва мақоми ҳокимиятро дар самтҳои гуногуни соҳаи ҷамъиятӣ мавриди баррасӣ қарор дода, ба таври мукамал робитаҳои миёни ҳокимият ва ҷомеа, механизмҳои мубориза бо терроризм ва экстремизми динию сиёсиро низ таҳлил намудааст.

Мубрамияти мавзӯи таҳқиқот. Мавзӯи мазкур яке аз самтҳои муҳими илмӣ сиёсӣ дар самти сиёсати дохилӣ мебошад. Мубрамии таҳқиқоти анҷомшуда ба он алоқаманд аст, ки ҳокимият унсуре асосии системаи сиёсии ҷомеа ба ҳисоб рафта, воситаи асосии пешрафту инкишофёбии ҳар як давлат фаҳмида мешавад. Аз ин хотир барои нигоҳдошт, таъмини фаъолияти муваффақона дар шароити муосир, ҳамчун неруи муттаҳидкунанда, созанда ва танзимкунандаи муносибатҳо амал намуда, вобаста ба таҳдидҳои нави амниятӣ аз ҷумла терроризм, экстремизм ва ҷиноятҳои фаромиллӣ ба масъалаи амният таъсири мустақим мерасонанд. Аз ин рӯ, омӯзиши нақш ва мақоми ҳокимият дар демократикунонии ҷомеаи муосирро тоҷик дорои аҳамияти баланди назариявӣ амалист.

Диссертатсия ба таҳқиқи роҳҳои амалисозии ҷомеаи муосирро тоҷик, нақши ҳокимияти давлатӣ ҳамчун неруи бузурги амалисозии мақсадҳо барои таҳияи сиёсати дохилии самаранок мусоидат менамояд.

Дараҷаи нағзони натиҷаҳо дар диссертатсия ва нуктаҳои илмӣ, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд. Диссертатсияи Зафарзода Н. З. дорои сатҳи баланди навоарӣ буда, аҳамияти илмӣ ва амалии назаррас дорад. Муаллиф дар қори илмӣ худ тавонистааст масъалаҳои муҳимтарини ҳокимиятро дар амалинамоии ҷомеаи демократӣ дар давлати муосирро тоҷик бо диди нав ва таҳлили амиқ мавриди омӯзиш қарор диҳад. Аз

ҷумла, дар таҳқиқот як қатор натиҷаҳои илмӣ нав ба даст оварда шудаанд, ки дорои аҳамияти назариявӣ ва амалӣ мебошанд. Муаллиф нишон додааст, ки ҳокимият падидаи табиӣ ва иҷтимоӣ дониста шуда, вобаста ба раванҷҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ ташаккул ва рушд меёбад.

Яке аз навіғониҳои муҳим дар ин диссертатсия таҳлили ҷадиди нақши ҳокимият дар раванди демократикунонии ҳаёти сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Муаллиф тавонистааст, ки алоқамандии ҳокимият бо дигар институтҳои сиёсии хусусияти объективӣ доштаро аз диди илмӣ таҳлил намояд. Муаллиф мақом ва нақши тақсмоти ҳокимият дар Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар таъмини самаранокии ҳокимият барҷаста арзёбӣ намудааст. Ин бахш дорои арзиши олӣ ва амалии баланд мебошад, зеро дар он барои инкишоф ва рушди давлатдорӣ миллӣ пешниҳод гардидааст, ки ба таҳкими суботи сиёсӣ, рушди иқтисодӣ ва таъмини амнияти устувор равона шудааст. Аз дидгоҳи илмӣ, ин навігонӣ ба ғанигардонии назарияи рушди давлатдорӣ миллӣ мусоидат намуда, барои таҳияи концепсияҳои нави миллӣ заминаи мустаҳкам фароҳам меорад. Аз ҷиҳати амалӣ бошад, он метавонад барои тарҳрезии сиёсати дарозмуддати дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва таҳияи ҳуҷҷатҳои стратегӣ истифода шавад.

Дар маҷмӯъ, ҳамаи навіғониҳои илмӣ зикршуда дорои аҳамияти назариявӣ ва амалӣ буда, ба тавсеаи дониши илмҳои сиёсӣ ва таҳким бахшидани давлатдорӣ миллӣ мусоидат менамоянд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои илмӣ диссертатсия, аз дақиқ будани маълумот, истифодаи сарчашмаҳои расмӣ, кофӣ будани ҳаҷми маводи таҳқиқотӣ, қоркарди натиҷаи таҳқиқот ва ҳаҷми интишорот эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқотро таъмин мекунанд, иборат мебошад. Хулоса ва тавсияҳо дар асоси таҳлили илмӣ натиҷаҳои таҳқиқоти назариявӣ манзур шудаанд. Дар ҷараёни таҳқиқоти диссертатсионӣ методҳо ва усулҳои илмӣ соҳаи илмҳои сиёсатшиносӣ истифода шуданд.

Хулосаҳо ва тавсияҳои илмӣ бо асоснокии баланди илмӣ ва мантиқӣ таҳия шудаанд. Муаллиф ба таври густурда адабиёти илмӣ, санадҳои меъёрӣ ва ҳуҷҷатҳои расмӣ давлатиро таҳлил намудааст.

Эътимоднокии натиҷаҳо дар он аст, ки онҳо бар пояи таҳқиқи амиқи омилҳои сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ-фарҳангӣ ва бо истифодаи методҳои таҳлиلى, муқоисавӣ, системавӣ ва функционалӣ ҳосил шудаанд. Хулосаҳои муаллиф бо мантиқ ва далелҳои воқеӣ асос ёфта, бо амалия ва сиёсати дохилии кишвар мутобиқат доранд.

Таҳқиқот дорои заминаи устувори назариявӣ ва методологӣ мебошад. Муаллиф аз усулҳои таҳлили сиёсӣ, муқоисавӣ, системавӣ ва таърихӣ истифода кардааст. Асоси назариявиро назарияҳои либералӣ, неолибералӣ, институтсионализм ва консерватизм ташкил медиҳанд.

Диссертатсия дар ҳаҷми 174 саҳифа таҳия шудааст ва аз муқаддима, тавсифи умумии таҳқиқот, се боб, шаш зербоб, хулоса ва рӯйхати адабиёт ва феҳристи интишороти довталаб иборат мебошад. Сохтор ба талаботи классикии қорҳои илмӣ пурра ҷавобгӯ мебошад. Мавод пайдарпай, мантиқӣ ва бо риояи қоидаҳои таҳқиқоти илмӣ таҳия гардидааст. Бобҳо бо ҳам мувофиқат доранд, хулосаҳо аз мазмун ва натиҷаҳои таҳқиқот бармеоянд.

Дар қисми муқаддимаи диссертатсия зарурат ва аҳамияти мавзӯ, дараҷаи таҳқиқи масъала дар адабиёти илмӣ, ҳадаф, вазифаҳо, объекти таҳқиқ ва навиҳои илмӣ бо асосҳои қонёкунанда пешниҳод шудаанд. Муаллиф тавонистааст равшан намояд, ки ҳокимияти сиёсӣ хусусиятҳои хоси ҳудро доро буда, нисбати дигар навиҳои ҳокимият дар раванди ҳаёти сиёсӣ нақши меҳвариро касб намудааст. Дар ҳамин замина, раванди демократикунории ҷомеа дар марҳилаи муосир ҳамчун унсури муҳими сиёсати дохилии кишвар арзёбӣ мегардад.

Боби аввал ба масоили назариявӣ методологӣ ҳокимият бахшида шуда, аз ду зербоб иборат буда, «Асосҳои илмию назариявӣ ва амалии ҳокимият дар раванди ҳаёти сиёсии ҷомеа» номгузорӣ шудааст. Дар он асосҳои илмӣ ташаккул ва рушди ҳокимият, омилҳои асосии таъсиргузор ба ин раванд таҳлил шудаанд. Муаллиф бо таъкид ба манбаҳои муътамади илмӣ ва таҷрибаи ҷаҳонӣ тавонистааст, мафҳум ва хусусиятҳои ҳокимиятро ба таври муфасссал шарҳ диҳад. Дар ҳамин қисмат, заминаҳои методологӣ ва хусусияти ҳамкорӣҳои ҳокимият бо ҷомеа, навиҳо ва хусусиятҳои ҳокимият, инчунин ҳокимияти сиёсӣ ва ҳокимияти давлатӣ низ баррасӣ шудаанд, ки аз он шаҳодат медиҳад, муаллиф дарк ва таҷрибаи хуби таҳлили сиёсати давлатиро дорост.

Дар боби дуюм – “Тақсимои ҳокимият омилҳои муҳим дар системаи сиёсии демократӣ” номгузорӣ шудааст. Муаллиф тавсияҳои мушаххас барои баланд бардоштани самаранокии фаъолияти ҳокимият дар ҳаёти сиёсии ҷомеа пешниҳод намудааст, ки аҳамияти амалии баланд доранд. Дар ин қисмати қори илмӣ мавқеъ ва нақши иқтисодиёт дар таъмини рушди ҷомеа баррасӣ мегардад, ки муаллиф таҳлил намуда, таъсиррасонии мутақобилаи ҳокимият, сиёсат ва давлатро арзёбӣ кардааст. Дар ин замина, принсипи “тақсимои ҳокимият” дар самаранокии фаъолияти ҳокимият, ташаккули инкишофи институтҳои демократӣ нақши бориз

дорад. Ин қисмат аз ҷиҳати мазмуну муҳтаво муҳим буда, робитаи назария ва амалро дар таҳқиқ таъмин менамояд.

Боби сеюм “Ҳокимият унсури муҳим дар раванди демократикунонии ҳаёти сиёсии Тоҷикистон” номгузорӣ шудааст. Ин қисмат ба таҳлилу таҳқиқи нақши ҳокимият дар ташаккули институтҳои демократӣ ва мақоми он дар раванди демократикунонии ҳаёти сиёсии ҷомеа бахшида шудааст. Муаллиф дар таҳлили дурнамои рушди институтҳои демократӣ дар Тоҷикистон муносибати таҳлилӣ нишон дода, ба зарурати густариши механизмҳои нави амалигардонӣ, тақвияти институтҳои демократӣ ва таъмини манфиатҳои миллии давлат таваҷҷуҳи махсус додааст.

Дар ҳулосаи умумӣ, натиҷаҳои асосии таҳқиқ ҷамъбаст гардида, самтҳои минбаъдаи омӯзиши масъала пешниҳод шудаанд. Муаллиф тавонистааст дастовардҳои назариявӣю амалии худро ба таври возеҳ баён намояд ва саҳми худро дар тақомули илми сиёсатшиносӣ нишон диҳад.

Умуман, диссертатсияи мазкур аз ҷиҳати сохтор, мазмун, далелнокӣ ва услуби илмӣ ба талаботи КОА мувофиқ буда, дорои арзиши назариявӣ ва амалии баланди илмӣ мебошад. Таҳқиқи пешниҳодгардида ба омӯзиши демократикунонии ҳаёти сиёсии ҷомеаи муосири тоҷик саҳми назаррас мегузорад ва метавонад барои мақомоти давлатӣ, муассисаҳои таҳқиқотӣ ва донишҷӯёни соҳаи сиёсатшиносӣ ҳамчун манбаи илмӣ истифода гардад.

Аҳамияти илмӣ-амалӣ, назариявӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии таҳқиқоти диссертатсионӣ. Диссертатсияи Зафарзода Насима Зафаршо дорои аҳамияти назариявӣ, илмӣ ва амалии назаррас мебошад, зеро масъалаи демократикунонии ҳаёти сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз муҳимтарин самтҳои сиёсати дохилӣ ба ҳисоб меравад. Аз ҷиҳати илмӣ, диссертатсия дар рушди илми сиёсӣ дар соҳаи демократикунонии ҷомеаи имруза саҳми назаррас мегузорад. Муаллиф барои аввалин бор ба таври мукамал масъалаи демократикунонии ҳаёти сиёсии ҷомеаи Тоҷикистонро дар заминаи концепсияҳои рушди давлатдорӣ миллий, ваҳдати миллий ва институтсионизм таҳлил намудааст. Натиҷаҳои бадастомада имконият медиҳанд, ки заминаҳои назариявии нав барои фаҳмиши рушди ҷомеи муосири тоҷик ташаккул ёбанд.

Муаллиф тавонистааст нақши ҳокимияти сиёӣ ва давлатиро дар демократикунонии ҳаёти сиёсии ҷомеа таҳлил намояд. Аз ҷиҳати амалӣ, натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд аз ҷониби вазорату кумитаҳои давлатӣ ва марказҳои таҳлилии давлатӣ ва пажӯҳишгоҳҳои илмӣ барои таҳияи ҳуҷҷатҳои стратегӣ ва барномаҳои далатӣ истифода шаванд.

Тавсияҳои пешниҳодшуда барои ғифзи манфиатҳои миллий, баланд бардоштани сатҳи ҷамъагардсозии сиёсати давлатӣ дар соҳаҳои сиёсӣ,

иктисодӣ, фарҳангӣ ва иҷтимоӣ, таҳкими давлатдорӣ миллий ва рушди демократия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аҳамияти воқеӣ доранд.

Натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд дар фаъолияти таълимии донишгоҳҳо, махсусан дар фанҳои сиёсатшиносӣ, моҳият ва табиати ҳокимияти сиёсӣ, навъҳо ва гуногуншаклии ҳокимияти сиёсӣ ҳамчун маводи иловагӣ истифода шаванд. Диссертант дар таҳқиқоти худ нишон медиҳад, ки таҳкими демократикунонии ҳаёти сиёсӣ ин рушди устувори ҷомеа мебошад.

Таҳқиқоти мазкур ба амалӣ шудани яке аз ҳадафҳои муҳими Ҷумҳурии Тоҷикистон – рушди давлатдорӣ миллий ва суботи сиёсӣ, мусоидат менамояд. Истифодаи натиҷаҳои илмӣ диссертатсия метавонад ба таҳияи барномаҳои давлатӣ, стратегияи сиёсати дохилӣ, инчунин баланд бардоштани нуфузи давлат дар арсаи байналмилалӣ мусоидат кунад.

Наشري натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Нашри натиҷаҳои кори диссертатсионӣ доғалаби дараҷаи илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшаванда ба талаботи банди 35 – и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30. 06. 2021, №267 (бо тағйиру иловаҳо ба қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26. 06. 2023, №295) тасдиқ гардидааст, мувофиқат менамояд. Маҷолаҳои илмӣ нашрнамудаи доғалаб мазмуни кори диссертатсионӣ онро ифода менамояд.

Мутобиқати барасмиятдорӣ диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Диссертатсияи Зафарзода Насима Зафаршо дар мавзӯи «Маҷом ва нақши ҳокимият дар раванди демократикунонии ҷомеа» таҳқиқоти анҷомёфта махсуб гардида, ба талаботи банди 31, 33, 34 ва 35-и Низомномаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти № 267 (бо тағйиру иловаҳо бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26- июни соли 2023 таҳти №295) тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 5.6.2. – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ мебошад.

Эродҳо ва норасоӣҳо. Бояд зикр намуд, ки дар диссертатсияи мазкур дар баробари муваффақиятҳои илмӣ, инчунин, баъзе нуқсонҳои ҷузъӣ низ мушоҳида мешаванд:

1. Дар таҳқиқот нақши ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ВАО дар демократикунонии ҷомеа камтар баррасӣ шудааст.

2. Ба масъалаи таъсири омилҳои фарҳангӣ таваҷҷуҳи бештар дода мешуд, кор боз ҳам мукамалтар мегардид.

3. Истифодаи маълумоти эмпирикӣ (пурсишҳои иҷтимоӣ ё мусоҳибаҳои коршиносон) ба таҳқиқоти амалии диссертатсия асоснокии бештар мебахшид.

4. Таҳлили муқоисавӣ бо дигар давлатҳои ҳамсоя (масалан, Ўзбекистон, Қирғизистон) метавонад паҳлӯҳои муқоисавии таҳқиқотро ғанӣ гардонад;

Бояд қайд намуд, ки ин камбудӣҳо хусусияти умумиилмӣ дошта, арзиши илмӣ таҳқиқотро коста намегардонанд.

Муқарризи расмӣ,

номзоди илмӣ сиёсӣ, дотсент
муdiri шуъбаи масоили сиёсии
муносибатҳои байналмилалӣ Институти
фалсафа ва сиёсатшиносии ба номи
А. Баҳовиддинови АМИТ

Бедилзода Ҳ.К.

Имзои Бедилзода Ҳ.К - ро тасдиқ менамоям.
Нозири калони шуъбаи кадрҳои Институти
фалсафа ва сиёсатшиносии ба номи
А. Баҳовиддинови АМИТ

Абдурахмонзода Б.А.

30.03.2026